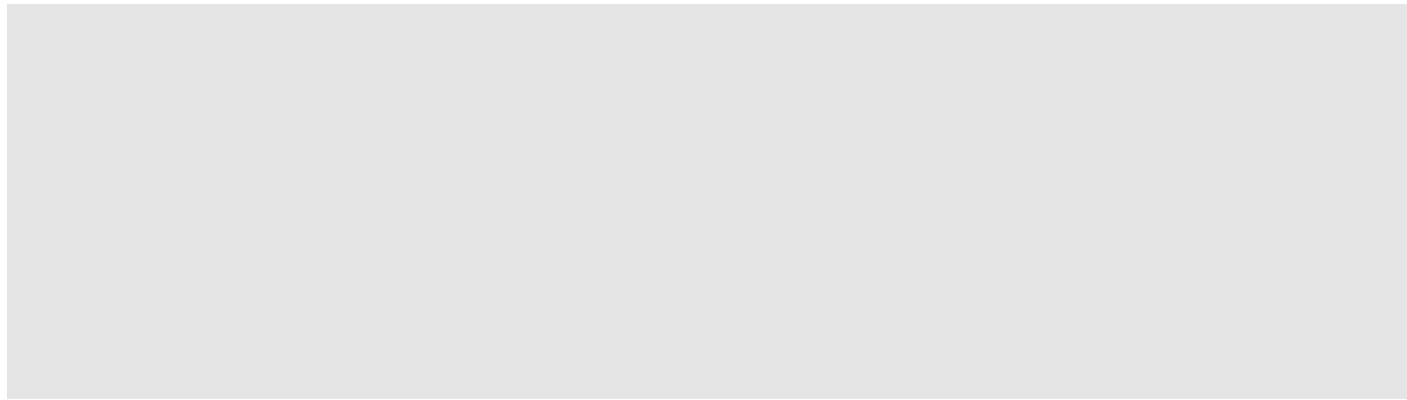

ΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ- ΝΟΗΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Ορολογία

- Με την επιρροή του κοινωνικο-οικολογικού μοντέλου, οι όροι νοητική υστέρηση, νοητική καθυστέρηση, νοητική ανωριμότητα ή ανεπάρκεια έχουν αντικατασταθεί πρόσφατα με τους όρους νοητική αναπηρία ή νοητικές δυσκολίες

Ορισμός της νοητικής αναπηρίας (AAIDD)

- «Νοητική αναπηρία είναι η αναπηρία που χαρακτηρίζεται από σημαντικούς περιορισμούς στην νοητική λειτουργικότητα και στην προσαρμοστική συμπεριφορά που εκδηλώνονται σε εννοιολογικές, κοινωνικές και πρακτικές προσαρμοστικές δεξιότητες. Η αναπηρία εμφανίζεται πριν την ηλικία των 22 ετών» (American Association on Intellectual and Developmental Disabilities - AAIDD).

Τρία κριτήρια

- Η νοητική λειτουργικότητα ή νοημοσύνη αναφέρεται στην γενική νοητική ικανότητα, όπως η μάθηση, η συλλογιστική, η επίλυση προβλημάτων κ.α.
- Προσαρμοστική συμπεριφορά είναι η συλλογή των **εννοιολογικών** (γλώσσα, γραμματισμός, χρήματα, χρόνος, μαθηματικές έννοιες και προσανατολισμός), **κοινωνικών** (διαπροσωπικές δεξιότητες, κοινωνική υπευθυνότητα, αυτοεκτίμηση, ευπιστία, αφέλεια, ικανότητα επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων και η ικανότητα να ακολουθείς κανόνες και να υπακούς νόμους) και **πρακτικών** (δραστηριότητες καθημερινής ζωής – προσωπική υγιεινή και φροντίδα – επαγγελματικές δεξιότητες, ικανότητες μετακίνησης, ασφάλειας, χρήσης χρημάτων, τηλεφώνου κ.α.) δεξιοτήτων
- Πριν την ηλικία των 22 ετών

Κατανόηση του ορισμού (AAIDD)

Οι περιορισμοί στη παρούσα λειτουργικότητα πρέπει να εξεταστούν στα πλαίσια του κοινοτικού περιβάλλοντος που είναι τυπικό των συνομηλίκων και της κουλτούρας του ατόμου

Η έγκυρη αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη της **την πολιτισμική και γλωσσική ποικιλομορφία**, καθώς και τις διαφορές στην επικοινωνία, σε αισθητηριακούς, κινητικούς και συμπεριφορικούς παράγοντες

Οι περιορισμοί του ατόμου συχνά συνυπάρχουν με **δυνατότητες**

Σκοπός της περιγραφής των περιορισμών είναι η ανάπτυξη ενός πλάνου αναγκαίων υποστηρίξεων

Με **κατάλληλη εξατομικευμένη υποστήριξη** για μια χρονική περίοδο, η λειτουργικότητα του ατόμου θα βελτιωθεί

Ταξινόμηση
της νοητικής
αναπηρίας
ανάλογα με
τη βαρύτητα

Ήπια νοητική αναπηρία (Δ.Ν. 50-70)-(85%)

Μέτρια νοητική αναπηρία (Δ.Ν. 35-50)-(10%)

Βαριά νοητική αναπηρία (Δ.Ν. 20-35)-(3-4%)

Βαθιά νοητική αναπηρία (Δ.Ν. < του 20)-(1-2%)

Τέσσερα επίπεδα εντατικότητας (AAIDD)

- Διακοπτόμενη: Υποστήριξη «ανάλογα με την ανάγκη» - αποσπασματική ή βραχύχρονη υποστήριξη σε μεταβατικές περιόδους και μπορεί να είναι υψηλής ή χαμηλής εντατικότητας
- Περιορισμένη: Εντατική υποστήριξη – περιορισμένη χρονικά αλλά όχι διακοπτόμενη – απαιτεί μικρότερο αριθμό προσωπικού
- Εκτεταμένη: Τακτική εμπλοκή (π.χ. καθημερινά) σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα (π.χ. σπίτι)
- Διάχυτη: Σταθερή και με υψηλή εντατικότητα υποστήριξη σε όλα τα περιβάλλοντα και σε όλη τη ζωή του ατόμου

Συστήματα Υποστήριξης

- Πόροι και στρατηγικές που προωθούν την ανάπτυξη και τα ενδιαφέροντα του ατόμου και ενισχύουν τη λειτουργικότητα και την προσωπική ευημερία του ατόμου.
- Τα συστήματα υποστήριξης είναι: (α) είναι προσωποκεντρικά, ολοκληρωμένα, συντονισμένα και προσανατολισμένα στα αποτελέσματα, (β) βασίζονται σε αξίες, διευκολυντικές συνθήκες και σχέσεις υποστήριξης, (γ) ενσωματώνουν την επιλογή και την προσωπική αυτονομία, περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς, γενικές υποστηρίξεις και εξειδικευμένες υποστηρίξεις και (δ) ενσωματώνουν και ευθυγραμμίζουν τους προσωπικούς στόχους, τις ανάγκες υποστήριξης και τα εκτιμώμενα αποτελέσματα.

Αξιολόγηση της νοημοσύνης και της προσαρμοστικής συμπεριφοράς

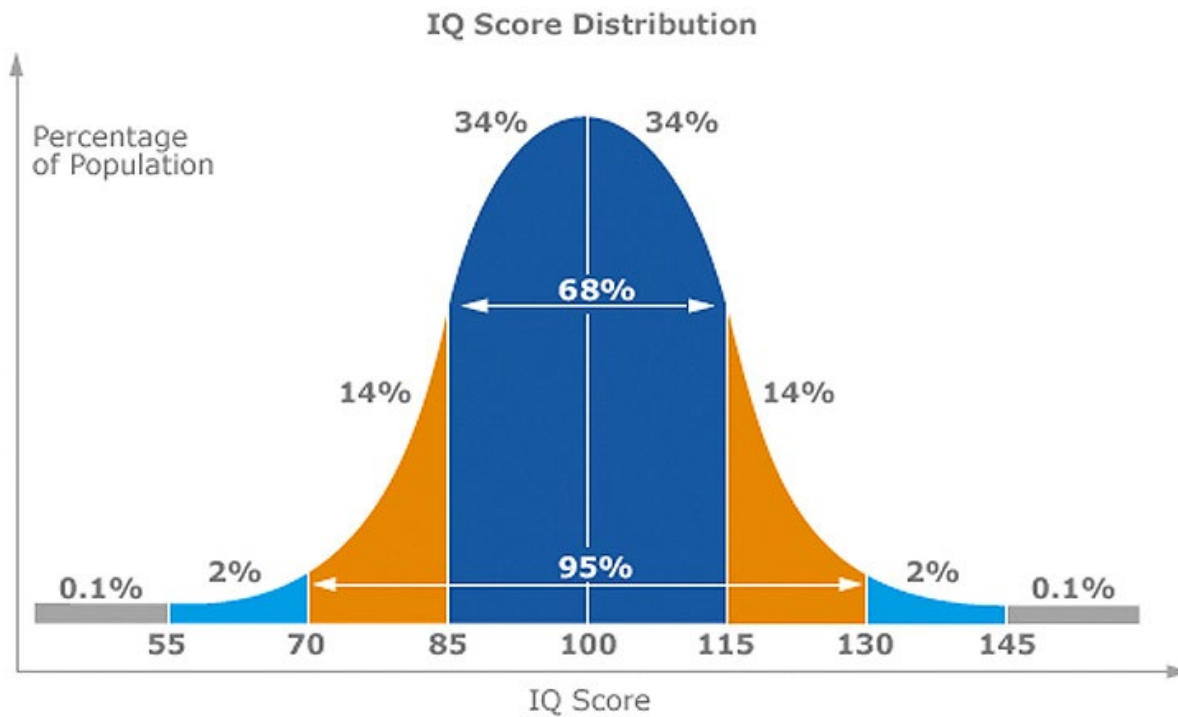
Κλίμακες Νοημοσύνης

- WPPSI-III GR (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence - 3rd Edition) για παιδιά 2 ετών και 6 μηνών έως 7 ετών και 3 μηνών
- WISC-V GR (Wechsler Intelligence Scale for Children - 5th Edition) για παιδιά 6 ετών και 0 μηνών έως 16 ετών και 11 μηνών
- WAIS-IV GR (Wechsler Adult Intelligence Scale - 4th Edition) για ηλικίες από 16 έτη και 0 μήνες έως 90 έτη και 11 μήνες

Κλίμακες Προσαρμοστικής συμπεριφοράς

- Κλίμακα Προσαρμοστικής Συμπεριφοράς της AAMR (π.χ. σίτιση, χρήση τουαλέτας, διαχείριση χρημάτων, συμπεριφορά, κοινωνική εμπλοκή)
- Κλίμακα Προσαρμοστικής Συμπεριφοράς Vineland
- Αναθεωρημένες Κλίμακες Ανεξάρτητης Συμπεριφοράς (π.χ. κοινωνική αλληλεπίδραση, σίτιση και προετοιμασία γεύματος, χρήματα)

Θεωρητική κατανομή των βαθμολογιών του Δείκτη Νοημοσύνης

Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή

- Οι βαθμολογίες του Δείκτη Νοημοσύνης που προκύπτουν από τα τεστ νοημοσύνης κατανέμονται στο πληθυσμό ακολουθώντας το φαινόμενο της κανονικής καμπύλης.
- Ο αριθμός των ατόμων με βαθμολογίες μεγαλύτερες ή μικρότερες του μέσου όρου είναι ίδιος.

Μέτρηση της προσαρμοστικής συμπεριφοράς

Η προσαρμοστική συμπεριφορά αναφέρεται στις ενέργειες εκείνες του ατόμου που αποβλέπουν στη φροντίδα του εαυτού του αλλά και στις σχέσεις του με άλλους στη καθημερινότητά του

Οι διάφορες κλίμακες, που έχουν κατασκευαστεί για τη μέτρηση της συμπεριφοράς του ατόμου, αξιολογούν την ικανότητα για επικοινωνία, την ικανότητα ικανοποίησης των βασικών καθημερινών αναγκών, τη κοινωνικοποίηση και τις κινητικές δεξιότητες.

Προσαρμοστική συμπεριφορά – Πρακτική νοημοσύνη

- Κατά πόσο είναι ικανό ένα άτομο να επιλύσει καθημερινά προβλήματα, όπως η προετοιμασία ενός γεύματος, η χρήση των μέσων μεταφοράς, οι χρηματικές συναλλαγές, η χρήση του διαδικτύου, η επίλυση προβλημάτων που σχετίζονται με εργασιακές καταστάσεις

Διάγνωση- αξιολόγηση

Συλλογή πληροφοριών από τους γονείς και το σχολείο

Ψυχολογική αξιολόγηση

Εκπαιδευτική αξιολόγηση

Λογοθεραπευτική αξιολόγηση

Εντοπισμός εμποδίων-φραγμών από το περιβάλλον

Ανάλυση των αποτελεσμάτων

Σχεδιασμός εξατομικευμένου προγράμματος παρέμβασης

Χαρακτηριστικά παιδιών με ήπιες νοητικές δυσκολίες

- Τα παιδιά με ήπιες νοητικές δυσκολίες συνήθως δεν εντοπίζονται μέχρι την είσοδό τους στο σχολείο. Κατακτούν ακαδημαϊκές δεξιότητες που αντιστοιχούν στο επίπεδο της έκτης δημοτικού και αποκτούν επαγγελματικές δεξιότητες σε επίπεδο που τους επιτρέπουν να υποστηρίξουν τον εαυτό τους αυτόνομα ή σε συνθήκες εποπτείας.

Χαρακτηριστικά παιδιών με μέτριες νοητικές δυσκολίες

- Τα παιδιά με μέτριες νοητικές δυσκολίες εμφανίζουν σημαντική αναπτυξιακή καθυστέρηση κατά την διάρκεια της προσχολικής ηλικίας. Καθώς μεγαλώνουν αυξάνονται οι αποκλίσεις στη συνολική νοητική ανάπτυξη και την προσαρμοστική λειτουργία σε σχέση με τους συνομηλίκους. Αποκτούν επικοινωνιακές δεξιότητες κατά τη σχολική ηλικία και μπορούν να αυτοεξυπηρετούνται και να εργάζονται με μέτρια υποστήριξη και εποπτεία.

Χαρακτηριστικά παιδιών με σοβαρές νοητικές δυσκολίες

- Τα παιδιά με σοβαρές νοητικές δυσκολίες εντοπίζονται σχεδόν πάντα από τη γέννηση ή λίγο αργότερα. Μπορούν να μάθουν να βασικές δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης και να αποκτήσουν κάποιες βασικές επικοινωνιακές δεξιότητες.

Χαρακτηριστικά παιδιών με πολύ σοβαρές νοητικές δυσκολίες

- Μπορεί να αποκτήσουν με κατάλληλη εξάσκηση και υποστήριξη κάποιες δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης και επικοινωνίας.

Ελλείμματα στη γνωστική λειτουργία

Μνήμη

Ρυθμός μάθησης

Προσοχή

Γενίκευση και διατήρηση των μαθημένων δεξιοτήτων
Μεταγνώση

Κίνητρο
Αυτορρύθμιση

Ελλείμματα στη προσαρμοστική συμπεριφορά

Δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης
και καθημερινής διαβίωσης

Κοινωνική ανάπτυξη

Προβλήματα συμπεριφοράς

Αίτια

Προγεννητικά (χρωμοσωμικές ανωμαλίες, μονογονιδιακές ανωμαλίες, σύνδρομα, διαταραχές μεταβολισμού, κακή διατροφή μητέρας, χρήση ουσιών)

Περιγεννητικά (προωρότητα-χαμηλό βάρος, τραυματισμός, ιογενείς λοιμώξεις)

Μεταγεννητικά (εγκεφαλικό τραύμα, μηνιγγοεγκεφαλίτιδα, επιληψία)

Σύνδρομο Down

- Το σύνδρομο Down ή τρισωμία 21 είναι μια χρωμοσωμική κατάσταση που περιέγραψε το 1866, ο John Langdon Down και στην οποία υπάρχει ένα επιπλέον χρωμόσωμα στο 21^ο ζεύγος (47 χρωμοσώματα αντί για 46)

Σύνδρομο Εύθραυστου Χ (Fragile X) χρωμοσώματος

- Οφείλεται σε μετάλλαξη στο Χ χρωμόσωμα στο σημείο που ονομάζεται εύθραυστο (1 στους 1000 άνδρες και 1 στις 2000 γυναίκες)
- Μέτρια νοητική αναπηρία
- Συνοδά: υπερκινητικότητα και διάσπαση προσοχής, κοινωνική απομόνωση και απόσυρση και 15% - 25% αυτισμός

Σύνδρομο Prader-Willi

- Οφείλεται σε μετάλλαξη στο γονίδιο 15
- Πολυφαγία
- Εκρήξεις θυμού
- Δυσκολίες με συνομηλίκους
- Εμμονές και ψυχαναγκασμοί

Ο/η εκπαιδευτικός

μελετά την αξιολογική έκθεση από το
ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.

πληροφορείται το ιστορικό του μαθητή από
τους γονείς του

πληροφορείται την προηγούμενη σχολική
εμπειρία του (νηπιαγωγείο, προηγούμενη
τάξη)

Ο/η εκπαιδευτικός

αξιολογεί τις γνώσεις και τις ικανότητες του

αξιολογεί την ικανότητα κοινωνικής προσαρμογής του και το επίπεδο αυτονομίας του

ενημερώνεται για τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις του

Βασικές αρχές της εκπαιδευτικής παρέμβασης

Η νοητική αναπηρία δεν είναι μια ασθένεια-αρρώστια αλλά μια κατάσταση

Απαιτεί συντονισμένη-διεπιστημονική παρέμβαση

Κάθε παιδί με νοητική αναπηρία δεν μοιάζει με κανένα άλλο παιδί με νοητική αναπηρία και γι' αυτό κάθε παρέμβαση πρέπει να είναι εξατομικευμένη και βασισμένη στις δυνατότητές του

Συνεργασία με τους γονείς

Στόχοι εκπαιδευτικού προγράμματος για μαθητές/τριες με νοητικές δυσκολίες

- Βασικές δεξιότητες της ανάγνωσης, της γραφής και των μαθηματικών
- Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αξιολογήσουν τις ρουτίνες κάθε μαθητή για να εντοπίσουν τις δεξιότητες που χρειάζεται και να προβλέψουν τις δεξιότητες που θα είναι πιθανόν απαραίτητες σε μελλοντικά περιβάλλοντα
- Στόχος είναι η εξισορρόπηση ακαδημαϊκού και λειτουργικού αναλυτικού προγράμματος προκειμένου να επωφελείται ο κάθε μαθητής από τη συνεκπαίδευση και να μαθαίνει ακολουθώντας εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης σε λειτουργικές δεξιότητες.

Διαφοροποίηση ανάλογα με το βαθμό νοητικής αναπηρίας

Όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός νοητικής αναπηρίας, τόσο περισσότερο εστιάζουμε στις λειτουργικές δεξιότητες (αυτοεξυπηρέτηση, διαβίωση, προεπαγγελματικές δεξιότητες)

Όσο βαρύτερο είναι το επίπεδο της νοητικής αναπηρίας, τόσο πιο σύνθετο είναι το ζήτημα της πρόσβασης

Συνδυασμός λειτουργικών και ακαδημαϊκών εκπαιδευτικών στόχων (π.χ. μαθαίνει να διαβάσει για να μπορεί να διαβάσει τις ετικέτες των προϊόντων)

Το εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης (ΕΠΕ)

- Ο σχεδιασμός του θα πρέπει να βασίζεται στο συνολικό προφίλ του κάθε παιδιού δηλαδή στο επίπεδο του νοητικού ελλείμματος και της προσαρμοστικής του συμπεριφοράς αλλά και στις δυνατότητές του λαμβάνοντας υπόψη και τα ενδιαφέροντά του, τις κλίσεις του κ.α.
- Θα πρέπει να εστιάζει στη ψυχοκινητική ανάπτυξη, στη γλωσσική εξέλιξη, στη κοινωνική προσαρμογή
- Θα πρέπει να εστιάζει σε απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες ώστε ο μαθητής να λειτουργεί όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητα και αυτόνομα και σε προεπαγγελματικές και επαγγελματικές δεξιότητες
- Θα πρέπει να εστιάζει σε δεξιότητες που θα είναι χρήσιμες στην ενήλικη ζωή όπως δεξιότητες μετακίνησης, αγοράς προϊόντων, μαγειρικής, γνώσης της ώρας, παραγγελίας σε ένα εστιατόριο, κατανόηση οδηγιών, λογαριασμών, φαρμάκων, κλπ

Στρατηγικές εκπαιδευτικής παρέμβασης σε μαθητές με νοητικές δυσκολίες (1)

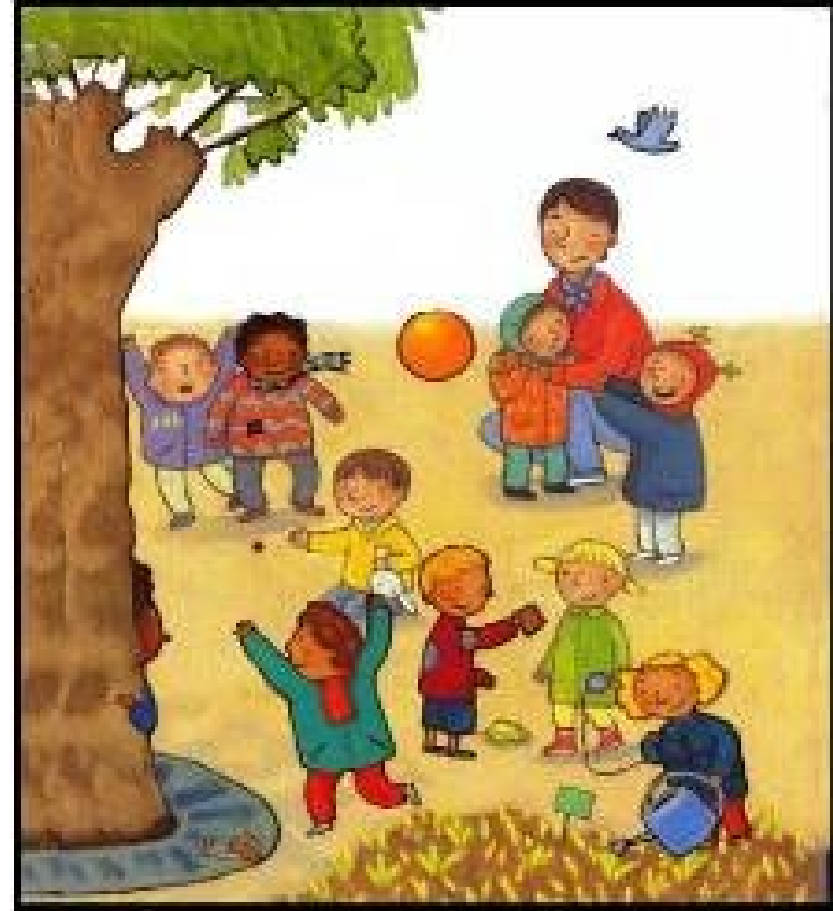
- Ανάλυση έργου – επιμερισμός δεξιοτήτας σε μικρότερα υποέργα στη διαδικασία παρουσίασης της νέας γνώσης, και στο περιεχόμενό της, με σαφείς βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους
- Επίδειξη της νέας δεξιοτήτας και την ταυτόχρονη λεκτική καθοδήγηση
- Συχνές επαναλήψεις
- Ομαδική εργασία σε ομάδες των δύο μαθητών,
- Οπτικοποίηση των πληροφοριών
- Αναφορά σε γνωστές έννοιες στον μαθητή, για τη διδασκαλία του νέου αντικειμένου

Στρατηγικές εκπαιδευτικής παρέμβασης σε μαθητές με νοητικές δυσκολίες (2)

- Χρησιμοποίηση εικόνων, βιβλίων, υλικών
- Δυνατότητα συχνών διαλειμάτων για να ξεκουράζεται ο/η μαθητής/τρια
- Χρήση κατάλληλων λογισμικών προγραμμάτων (π.χ. video modelling)
- Παροχή κινήτρων
- Επιβράβευση, ενίσχυση, ενθάρρυνση

Διάλειμμα

- Ο/η εκπαιδευτικός οργανώνει το παιχνίδι στα διαλείμματα.
- Ο/η μαθητής/τρια με νοητική αναπηρία συχνά δεν έχει δεξιότητες να προσεγγίσει τα άλλα παιδιά, για να παίξει μαζί τους. Είτε μπορεί να είναι μόνος του ή λόγω των δυσκολιών του μπορεί να εκδηλώνει ακατάλληλες συμπεριφορές.
- Ο/η μαθητής/τρια χρειάζεται εκπαίδευση για να αποκτήσει κοινωνικές δεξιότητες – χρήση κοινωνικών ιστοριών
- Ο/η μαθητής/τρια πρέπει να συμμετέχει σε όλες τις δραστηριότητες του σχολείου

Η πραγματικότητα στην Ελλάδα

- Η Ελλάδα βαθμολογείται με 3,8/10 στην ένταξη/συμπερίληψη των ατόμων με νοητική αναπηρία
- Τα περισσότερα παιδιά με νοητική αναπηρία πηγαίνουν σε ειδικά σχολεία (20000), μερικά πηγαίνουν σε γενικά σχολεία (10.000) και κάποια δεν έχουν καμία εκπαίδευση (1000)
- Οι περισσότεροι ενήλικες με νοητική αναπηρία ζουν με την οικογένειά τους και λαμβάνουν ελάχιστη υποστήριξη. Λίγοι ζουν σε δικό τους χώρο
- Σε ιδρύματα ζουν 2438 άτομα, σε στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης ζουν 389 άτομα και 100 άτομα ζουν σε ψυχιατρεία
- Πολύ λίγα άτομα με νοητική αναπηρία εργάζονται

Η πραγματικότητα στην Ελλάδα

- Τα άτομα με νοητική αναπηρία αισθάνονται κοινωνικά αποκλεισμένα και εκτεθειμένα σε αρνητικές αντιλήψεις και ανεπιθύμητες συμπεριφορές.
- Πολλές/οί εμποδίζονται από την ισότιμη συμμετοχή στην εκπαίδευση, την απασχόληση, στη ψυχαγωγία και την κοινωνική συμπερίληψη
- Εννέα στα δέκα παιδιά και ενήλικες με νοητική αναπηρία αναφέρουν ότι έχουν γίνει στόχος εκφοβισμού, σχεδόν πέντε στους δέκα ότι έχουν βιώσει λεκτική κακοποίηση και ένας στους τέσσερις έχει βιώσει σωματική βία

Μετάβαση στην ενήλικη ζωή

- Οι δεξιότητες ζωής
  - ✓ Οικιακές δεξιότητες
  - ✓ Δεξιότητες διαβίωσης στην κοινότητα
  - ✓ Δεξιότητες απασχόλησης
  - ✓ Δεξιότητες αυτοδιάθεσης